

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 13 ΙΟΥΝΙΟΥ 2012

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ Τό ἀμάρτημα τῆς μητρός μου

(ἀπόσπασμα)

Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη ὁποῖαν ἐντύπωσιν ἔκαμεν ἐπὶ τῆς παιδικῆς μου φαντασίας ἡ πρώτη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διανυκτέρευσις.

Τό ἀμυδρόν φῶς τῶν ἔμπροσθεν τοῦ εἰκονοστασίου λύχνων, μόλις ἐξαρχοῦν¹ νά φωτίζη αὐτό καί τάς πρό αὐτοῦ βαθμίδας², καθίστα τό περί ἡμᾶς σκότος ἔτι ὑποπτότερον καί φοβερώτερον, παρὰ ἐάν ἤμεθα ὅλως διόλου εἰς τά σκοτεινά.

Ὅσάκις τό φλογίδιον μιᾶς κανδήλας ἔτρεμε, μοί ἐφαίνετο, πῶς ὁ Ἅγιος ἐπὶ τῆς ἀπέναντι εἰκόνοσ ἤρχιζε νά ζωντανεύη, καί ἐσάλευε, προσπαθῶν ν' ἀποσπασθῇ ἀπό τάς σανίδας, καί καταβῆ ἐπὶ τοῦ εδάφους, μέ τά φαρδυά καί κόκκινά του φορέματα, μέ τόν στέφανον περί τήν κεφαλῆν, καί μέ τούς ἀτενεῖς³ ὀφθαλμούς ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ καί ἀπαθοῦσ προσώπου του.

Ὅσάκις πάλιν ὁ ψυχρός ἄνεμος ἐσύριζε διά τῶν ὑψηλῶν παραθύρων, σείων θορυβωδῶσ τάς μικράς αὐτῶν ὑέλους⁴, ἐνόμιζον, ὅτι οἱ περί τήν ἐκκλησίαν νεκροί ἀνερριχῶντο τούς τοίχους καί προσεπάθουν νά εἰσδύσωσιν εἰς αὐτήν. Καί τρέμων ἐκ φρίκης, ἔβλεπον ἐνίοτε ἀντικρῦ μου ἕνα σκελετόν, ὅστις ἤπλωνε νά θερμάνη τάς ἀσάρκους του χεῖρας ἐπὶ τοῦ «μαγκαλίου»⁵, τό ὁποῖον ἔκαιε πρό ἡμῶν.

Καί ὁμως δέν ἐτόλμων νά δηλώσω οὐδέ τήν παραμικροτέραν ἀνησυχίαν. Διότι ἠγάπων τήν ἀδελφήν μου, καί ἐθεώρουν

μεγάλην προτίμησιν νά εἶμαι διαρκῶς πλησίον της καί πλησίον τῆς μητρός μου, ἥτις χωρίς ἄλλο θά μέ ἀπέστελλεν εἰς τόν οἶκον, εὐθύς ὡς ἤθελεν ὑποπτευθῆ ὅτι φοβοῦμαι.

Ἐπέφερον λοιπόν καί κατά τάς ἐπομένας νύκτας τάς φρικιάσεις ἐκείνας μετά ἀναγκαστικῆς στωικότητος καί ἐξετέλουν προθύμως τά καθήκοντά μου, προσπαθῶν νά καταστῶ ὅσον τό δυνατόν ἀρεστότερος. [...]

Καί εἰς ὅλα ταῦτα μέ παρηκολούθει ἡ πτωχή μου ἀδελφή μέ τήν ὠχράν καί μελαγχολικήν της ὄψιν, μέ τό ἀργόν καί ἀβέβαιον βῆμά της, ἐλκύουσα⁶ τόν οἶκτον τῶν ἐκκλησιαζομένων καί προκαλοῦσα τάς εὐχάς αὐτῶν ὑπέρ ἀναρρώσεώς της· ἀναρρώσεως, ἥτις δυστυχῶς ἤργει νά ἐπέλθῃ.

Ἀπ' ἐναντίας, ἡ ὑγρασία, τό ψῦχος, τό ἀσύνηθες καί, μά τό ναί, φρικαλέον τῶν ἐν τῷ ναῷ διανυκτερεύσεων δέν ἤργησαν νά ἐπιδράσουν βλαβερῶς ἐπί τῆς ἀσθενοῦς, τῆς ὁποίας ἡ κατάστασις ἤρχισε νά ἐμπνέῃ τώρα τούς ἐσχάτους φόβους.

Ἡ μήτηρ μου τό ἠννόησε, καί ἤρχισε, καί ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ, νά δεικνύῃ θλιβεράν ἀδιαφορίαν πρός πᾶν ὅ,τι δέν ἦτο αὐτή ἡ ἀσθενής. Δέν ἤνοιγε τά χεῖλη της πρός οὐδένα πλέον, εἰ μή πρός τήν Ἄννιῶ καί πρός τούς ἀγίους, ὡσάκις ἐπροσηύχετο. Μίαν ἡμέραν τήν ἐπλησίασα ἀπαρατήρητος, ἐνῶ ἔκλαιε γονυπετής πρό τῆς εἰκόνης τοῦ Σωτῆρος.

- Πάρε μου ὅποιο θέλεις, ἔλεγε, καί ἄφησέ μου τό κορίτσι. Τό βλέπω πῶς εἶναι γιά νά γένη. Ἐνθυμήθηκες τήν ἁμαρτίαν μου καί ἐβάλθηκες νά μου πάρης τό παιδί, γιά νά μέ τιμωρήσης. Εὐχαριστῶ σε, Κύριε!

Μετά τινας στιγμάς βαθείας σιγῆς, καθ' ἣν τά δάκρυά της ἠκούοντο στάζοντα ἐπί τῶν πλακῶν ἀνεστέναξεν ἐκ βάθους καρδίας, ἐδίστασεν ὀλίγον, καί ἔπειτα ἐπρόσθεσεν·

- Σοῦ ἔφερα δύο παιδιά μου στά πόδια σου...χάρισέ μου τό κορίτσι!

Ὅταν ἤκουσα τάς λέξεις ταύτας, παγερά φρικιάσις διέτρεξε τά νεῦρά μου καί ἤρχισαν τά αὐτία μου να βοΐζουν. Δέν ἠδυνήθην ν' ἀκούσω περιπλέον. Καθ' ἣν δέ στιγμήν εἶδον, ὅτι ἡ μήτηρ μου, καταβληθεῖσα ὑπό φοβερᾶς ἀγωνίας,

ἔπιπτεν ἀδρανῆς ἐπὶ τῶν μαρμάρων, ἐγὼ ἀντὶ νά δραμῶ⁷ πρὸς βοήθειάν της, ἐπωφελήθην τήν εὐκαιρίαν νά φύγω ἐκ τῆς ἐκκλησίας, τρέχων ὡς ἕξαλλος καί ἐκβάλλων κραυγᾶς, ὡς ἂν ἠπεῖλει νά μέ συλλάβῃ ὄρατός αὐτός⁸ ὁ Θάνατος.

Οἱ ὀδόντες μου συνεκρούοντο ὑπὸ τοῦ τρόμου, καί ἐγὼ ἔτρεχον, καί ἀκόμη ἔτρεχον. Καί χωρίς νά τό ἐννοήσω, εὐρέθην ἕξαφνα μακράν, πολύ μακράν τῆς ἐκκλησίας. Τότε ἐστάθην νά πάρω τήν ἀναπνοήν μου, κ' ἐτόλμησα νά γυρίσω νά ἰδῶ ὀπίσω μου. Κανείς δέν μ' ἐκυνήγει.

Ἦρχισα λοιπόν νά συνέρχωμαι ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καί ἤρχισα νά συλλογίζωμαι.

Ἄνεκάλεσα εἰς τήν μνήμην μου ὅλας τάς πρὸς τήν μητέρα τρυφερότητας καί θωπείας μου. Προσεπάθισα νά ἐνθυμηθῶ μήπως τῆς ἔπταισά ποτε, μήπως τήν ἀδίκησα, ἀλλά δέν ἠδυνήθην. Ἀπεναντίας εὕρισκον, ὅτι ἀφ' ὅτου ἐγεννήθη αὐτή ἡ ἀδελφή μας, ἐγὼ, ὄχι μόνον δέν ἠγαπήθην, ὅπως θά τό ἐπεθύμουν, ἀλλά τοῦτ' αὐτό παρηγκωνιζόμενη ὀλονέν περισσότερο. Ἐνθυμήθην τότε, καί μοί ἐφάνη ὅτι ἐννόησα, διατί ὁ πατήρ μου ἐσυνήθιζε νά μέ ὀνομάζῃ «τό ἀδικημένο του». Καί μέ ἐπῆρε τό παράπονον καί ἤρχισα νά κλαίω. ὦ! εἶπον, ἡ μητέρα μου δέν μέ ἀγαπᾶ καί δέν μέ θέλει! Ποτέ, ποτέ πλέον δέν πηγαίνω εἰς τήν ἐκκλησίαν! Καί διηυθύνθην πρὸς τήν οἰκίαν μας, περίλυπος καί ἀπηλπισμένος.

¹ *εξαρκῶ*· φθάνω, αρκῶ πλήρως.

² *βαθμῖς-ίδος*· σκαλί, σκαλοπάτι.

³ *ατενῆς*· ἔντονος.

⁴ *ύελος (η)* ἀντὶ τοῦ *ύαλος*· γυαλί.

⁵ *μαγκάλι*· εἰδικό φορητό σκεῦος μέσα στο οποίο ἀνάβεται φωτιά.

⁶ *ελκύω κ. ἐλκω*.

⁷ *να δραμῶ*· να τρέξω.

⁸ *αυτός*· ο ἴδιος.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το έργο του Βιζυηνού έχει χαρακτηριστεί, εκτός των άλλων, και ως ψυχογραφικό. Να αναφέρετε τρία παραδείγματα, μέσα από το απόσπασμα που σας δίνεται, τα οποία επιβεβαιώνουν αυτόν τον χαρακτηρισμό.

Μονάδες 15

B1.α) Ο Παν. Μουλλάς αναφέρει ότι μέσα στο αφηγηματικό έργο του Βιζυηνού οι περιγραφές δεν είναι παρέμβλητα «ξένα σώματα», αλλά οργανικά μέρη του κειμένου και της αφήγησης. Ο ρόλος τους είναι πολλαπλός. Να τεκμηριώσετε την παραπάνω άποψη με σχετικές αναφορές στο κείμενο που σας δίνεται (μονάδες 10).

β) Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο Γ. Βιζυηνός παραβιάζει τη χρονική σειρά, κατά την αφήγηση, αναφερόμενος σε προγενέστερα γεγονότα. Να αναζητήσετε και να καταγράψετε δύο σημεία παραβίασης της χρονικής σειράς (μονάδες 4). Τι επιτυγχάνει με την επιλογή αυτή ο αφηγητής; (μονάδες 6)

Μονάδες 20

B2. Να επισημάνετε στο παρακάτω απόσπασμα τέσσερα διαφορετικά εκφραστικά μέσα και να σχολιάσετε το ρόλο τους μέσα στο κείμενο.

«Όταν ήκουσα τās λέξεις ταύτας...Κανείς δέν μ' ἐκυνήγει.»

Μονάδες 20

Γ1. «-Πάρε μου όποιο θέλεις, ἔλεγε, καί ἄφησέ μου τό κορίτσι. Τό βλέπω πώς εἶναι γιά νά γένη. Ἐνθυμήθηκες τήν ἁμαρτίαν μου καί ἐβάλθηκες νά μου πάρης τό παιδί, γιά νά μέ τιμωρήσης. Εὐχαριστῶ σε, Κύριε!»

Να σχολιάσετε το περιεχόμενο του παραπάνω αποσπάσματος σε δύο παραγράφους (150-170 λέξεις).

Μονάδες 25

Δ1. Αφού συγκρίνετε το απόσπασμα από το «Το Αμάρτημα της μητρός μου» του Γ. Βιζυηνού με το επόμενο απόσπασμα από το έργο του Κ. Παλαμά «Ο θάνατος του παλληκαριού», να εντοπίσετε (μονάδες 5) και να σχολιάσετε (μονάδες 15) τρεις ομοιότητες και δύο διαφορές, ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

Τὸ βράδυ ἔπесαν νὰ κοιμηθοῦν. Χειμῶνας ἦταν ἀκόμη, μὰ ἡ νύχτα ἦταν ἀνοιξιὰτικη, κατάστερη. Ἡ Δήμαινα μονάχη ξενυχτοῦσε τὸ Μῆτρο· στὸ πλάγι του ἔστρωνε κ' ἔπεφτε· πολλὲς φορὲς ξημερώνονταν στὸ πόδι. Τὴ νύχτα ἐκείνη, κι ὅλη τοῦ κόσμου τὴν ὑγεία καὶ τὴν ξεγνοιασιὰ νὰ κρύβαν μέσα τους, πάλι δὲ θὰ κλειοῦσαν μάτι, μάνα καὶ παιδί. [...] Καὶ τοὺς δυὸ ἕνας φόβος τοὺς ἐτάραξε καὶ μιὰ ἐλπίδα τοὺς ἐξέστεινε. Στὸν πλατὺν ὄντᾶ¹ τὸ κρεμαστὸ καντήλι θαμποφωτᾶ, κι ἄλλο δὲν ξεχώριζαν μέσα ἐκεῖ παρὰ τὸ εἰκονοστάσι μὲ τὸ μαυρισμένο τὸ Χριστὸ καὶ τὸν ἀσημωμένο ἅι-Νικόλα, κ' ἕνα τρομπόνι² μ' ἕνα κουπί, καὶ τὰ δυὸ παραριχτά, σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ τοίχου. Κι ὁ Μῆτρος κάρφωνε ἄγρυπνος τὸ μάτι ἀπ' τὸ καντήλι στὰ κονίσματα, κι ἀπὸ κεῖ στὴ γωνιά, σὰν κάτι νὰ καρτεροῦσε νάβγη ἀκόμα κι ἀπ' αὐτά, ποὺ ξάνοιγε μονάχα στὸ σκοτάδι ἐκεῖ, κάτι μυστικὸ κι ανέλπιστο· καὶ μέσα στὸ σκοταδερὸ τὸ φῶς, ὁ ἴσκιος πόριχνε ὁ Χριστὸς καὶ τ' ἀσημένιο φέγγος τ' ἅι-Νικόλα, καὶ τοῦ κουπιοῦ τὸ μάκρος, καὶ ἡ θωριὰ τοῦ τρομπονιοῦ, σμίγανε καὶ φάνταζαν καὶ γίνονταν μαυράδια ἀλλόκοτα καὶ σχήματα ποὺ σειοῦνταν, σὰ νὰ κρυφομίλαγαν, καὶ πλάσματα ἀλλόκοτα, ποὺ λίγο μόνον ἔλειπε γιὰ νὰ ξεσκεπαστοῦν, καὶ νὰ φανερωθοῦνε ξωτικὲς καὶ μοῖρες καὶ ψυχές..-ποιὸς ξέρει τί θὰ φανερώνονταν; Κ' εἶχε χτυπόκαρδο ὁ καημένος, κι ὁ νοῦς του ἦτανε γεμᾶτος ἀπὸ ἱστορίες ἄλλου κόσμου καὶ παραμύθια ἄλλου καιροῦ, καὶ πρόσμενε σὰν κατάδικος νὰ ἰδῆ, θὰ τόνε κόψουν ἢ θὰ τοῦ δώσουν χάρη; Καὶ σὰν ἦρθαν τὰ μεσάνυχτα, ἐκεῖ ποὺ ἡ νύχτα ἦταν ἀνοιξιὰτικη, κατάστερη, γεμάτη σιγαλιά, ψηλὰ στὰ κεραμίδια τοῦ σπιτιοῦ ξεσπάει μεγάλη ταραχὴ, χαλίγια

πέφτουνε σὰ νάστησαν πετροπόλεμο τοῦ σπιτιοῦ, χαλάζι λές καὶ ρίχνει ὁ οὐρανὸς ἀπάνω στὴ σκεπή· σφυρίγματα γροικιοῦνται, μιλήματα ἀκούγονται. Ταράζεται τὸ πάτωμα, βογγοῦν τὰ παράθυρα, τρίζουν οἱ πόρτες, μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ χοροπηδοῦν παράξενα καντήλια, καὶ κονίσματα, καὶ φῶτα, καὶ σκιές. Πιάνετ' ὁ ἀνασασμὸς του· δὲ μπορεῖ, ἀλλ' οὔτε καὶ ποὺ θέλει νὰ μιλήσῃ.

¹ ὄντας· δωμάτιο

² τρομπόνι· πνευστὸ μουσικὸ ὄργανο

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ Θάνατος παλληκαριοῦ (απόσπασμα)

(Ρένου, Ἦρκου καὶ Στάντη Ἀποστολίδη, Ἀνθολογία τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας, Τὰ Νέα Ἑλληνικά, 2004, σελ. 433).

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τοὺς ἐξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο νὰ γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, ἐξεταζόμενο μάθημα). **Να μὴν αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Νὰ γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθoύν. **Δεν ἐπιτρέπεται νὰ γράψετε** καμιὰ ἄλλη σημείωση. Κατὰ τὴν ἀποχώρησή σας νὰ παραδώσετε μαζί με το τετράδιο καὶ τα φωτοαντίγραφα.
3. Νὰ ἀπαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε ὅλα τα θέματα.
4. Νὰ γράψετε τις ἀπαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ἢ **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε ἀπάντηση τεκμηριωμένη εἶναι ἀποδεκτή.
6. Διάρκεια ἐξέτασης: τρεῖς (3) ὥρες μετὰ τὴ διανομὴ των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατῆς ἀποχώρησης: 18.30.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ